

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

Головною передумовою успішної господарської діяльності більшості підприємств є достатній обсяг та ефективне використання запасів. Серед об'єктів обліку на підприємстві запаси займають вагоме місце, оскільки від їх ефективного використання залежить швидкість обороту вкладеного капіталу та прибуток підприємства. Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу підприємств потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про запаси підприємства. В сучасних умовах господарювання неефективно діюча система управління запасами призводить до несвочасного забезпечення виробництва необхідною сировиною і матеріалами або до надлишкового їх накопичення на підприємстві тощо. Це може призвести до зниження доходів, підвищенню витрат та внаслідок цього зменшення прибутку підприємства.

Курс України на Євроінтеграцію потребує від неї стандартизації національної системи бухгалтерського обліку, узгодження національних та міжнародних стандартів обліку та складання звітності, що є інформаційною базою для прийняття управлінських рішень. Але на даний момент існують певні невідповідності національних стандартів міжнародним, у тому числі в частині обліку запасів.

Питанням обліку запасів в Україні і порівнянню його з міжнародним обліком займалися дослідники: Безверхий К.В. [1], Дріга О.П. [2], Єрмоленко Г.С. [3], Сиротенко Н.А. [4] та інші. Незважаючи на вагомий внесок вітчизняних вчених в удосконалення обліку запасів та його гармонізації з міжнародним обліком, частина теоретичних положень обліку запасів потребує доопрацювання і вдосконалення.

Основним нормативно-правовим актом, що визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси в Україні, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [5], а в зарубіжних країнах для обліку запасів використовують Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [6]. Досліджуючи окремі положення зазначених нормативних документів можна зазначити, що визначення терміну «запаси» в обох стандартах практично аналогічні, проте згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», до запасів належать також активи, які утримуються для споживання в процесі управління підприємством. Таке доповнення є доцільним, оскільки запаси також використовуються на підприємстві для потреб управління, під час заготівлі, збереження та збуту.

При аналізі класифікації запасів встановлено, що національний нормативний документ містить детальний перелік активів із поділом на аналітичні групи, які визнаються запасами на підприємстві. При цьому в МСБО 2 «Запаси» не виділяють в окрему групу запасів малоцінні та швидкозношувані предмети. Згідно з даним міжнародним нормативним документом до запасів підприємства в цілому належать:

- товари, що були придбані та утримуються для перепродажу;
- готова вироблена продукція або незавершене виробництво;
- основні та допоміжні матеріали, призначені для використання в процесі виробництва.

Дослідивши питання оцінки запасів, варто зазначити, що вона здійснюється в трьох випадках (вимоги однакові за двома нормативними документами): під час надходження запасів; під час списання запасів; на дату складання балансу. Однак в частині первісної оцінки запасів за МСБО 2 «Запаси» та П(С)БО 9 «Запаси» положення дещо не збігаються. В міжнародному нормативному документі відсутнє поняття «первісної вартості», проте має місце трактування поняття «витрати на придбання запасів», «витрати на переробку», «інші витрати». Первісна вартість придбання запасів, згідно з П(С)БО 9 «Запаси», залежить від джерела придбання: придбані за плату, виготовлені власними силами, внесені до статутного капіталу підприємства, одержані безоплатно. Така конкретизація способів визначення первісної вартості залежно від джерела придбання сприяє більш достовірній оцінці запасів та відображенню інформації у фінансовій звітності.

В обох стандартах наведено перелік витрат, які не включаються до вартості запасів, а визнаються як витрати підприємства. Однак і тут між двома стандартами існують деякі відмінності. Так, згідно з міжнародним стандартом, виключаються із собівартості запасів витрати на зберігання (крім деяких витрат, які зумовлені виробничим процесом). При цьому, згідно з національним стандартом, до первісної вартості не включаються фінансові витрати.

Також варто відзначити, що є кілька положень, які наведені в МСБО, але відсутні в П(С)БО. Так, в МСБО 2 приділено увагу питанням витрат, пов'язаних з переробкою запасів. У П(С)БО 9 зазначені питання не розглядаються. Також МСБО 2 передбачає можливість створення резерву знецінення запасів, чого немає в П(С)БО 9. МСБО 2 передбачає сторнування збитків від знецінення, коли обставин, які провокують списання запасів, більше немає. Згідно П(С)БО 9, в подібному випадку раніше визнані витрати не сторнуються, а визнаються доходом.

На основі проведеного дослідження встановлено деякі відмінні риси між національним та міжнародним стандартом бухгалтерського обліку запасів. Це відмінності у термінології та класифікації запасів, в оцінці запасів під час їх надходження, розбіжності у переліку витрат, які не включаються до вартості запасів та ін.

Таким чином, незважаючи на те, що національні стандарти обліку побудовані на основі Міжнародних стандартів, виникають розбіжності обліку в Україні та зарубіжних країнах відповідно до специфіки національної системи. Тому слід гармонізувати П(С)БО 9 з МСБО 2, а також необхідно забезпечити належне професійне навчання бухгалтерів.

Список використаної літератури:

1. Безверхий К.В. Особливості бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами: порівняльний аспект / К.В. Безверхий // Облік і фінанси. – 2014. – № 2. – С. 8–13.
2. Дріга О.П. Проблеми обліку виробничих запасів підприємств України / О.П. Дріга // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. – С. 123–129.
3. Єрмоленко Г.С. Організація обліку виробничих запасів, недоліки обліку та шляхи його удосконалення / Г.С. Єрмоленко, Б.О. Шумляев // Проблеми економіки транспорту. – 2012. – № 3. – С. 29–33.
4. Сиротенко Н. А. Запаси – об'єкт обліку та контролю: сучасний стан та напрями вдосконалення / Н. А. Сиротенко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2009. – Вип. 36. - С. 160-165.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси», затверджений Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>